

Az Ulwila – színes kotta módszer¹

Bakos Anita

Ulwila – The Colour Score System

Abstract

The paper deals with the Ulwila music educational and music therapy method, the colour score system. Its main purpose is to present and describe this unique music educational method based on the colour score system, which is the only music educational method in Europe developed especially for children and adults with various types of disability. It has turned out that due to its simplicity the Ulwila method is appropriate not only for people with disabilities, but for everyone who cannot or does not want to learn the traditional notating or scoring system. The method is therefore applicable for kindergartens, schools, nursing homes and also for children with autism or other disabilities and for all families longing for playing music. In Slovakia, the Ulwila method is still unknown and unused. Out of this reason it is important to help the method become well-known and available for music teachers, special education teachers, therapists and other professionals, and thus develop the music education of people with mental or other disabilities in Slovakia.

Key words: music education, Ulwila method, colour score system, children

Kulcsszavak: zeneoktatás, Ulwila-módszer, színes kotta, gyermek **Kulcsszavak:** zeneoktatás, Ulwila-módszer, színes kotta, gyermek

Bevezető

„Legyen a zene mindenkié.”

(Kodály Zoltán)

Kodály Zoltán szavai méltán váltak zenészek, zenetanárok és zeneszeretők kedvelt mottójává, hiszen kifejezik mindazt, amire a zene hivatott. Ugyanez a mottó a fogyatékos gyermekek zenei tevékenységére, valamint zenetanulására vonatkozóan viszont már nem ennyire magától értetődő. Ha összegezzük a zenei írás-olvasás, szolfézs alapismereteket, azonnal egyértelművé válik, hogy sok esetben kihívás még az egészséges gyermekek számára is, fogyatékkal élő gyermekek

1 Ezúton szeretnék köszönetet mondani a Magyar Williams Szindróma Társaságnak, valamint a szlovákiai Spoločnosť Williamsovo Syndrómu és a csehországi Willik civil szervezeteknek, hogy lehetőséget biztosítottak önkéntesként a szervezetek megismerésére, különös figyelmet fordítva a zenei jellegű tevékenységeikre. Mindenben támogatták kutatásaimat, látogatásaim alkalmával minden kérdésemre készséggel feleltek, és minden szükséges adatot és anyagot a rendelkezésemre bocsátottak, valamint önkéntesként biztosították a fogyatékkal élő gyermekek és a velük való munka mélyreható megismerését, tapasztalatok és élmények szerzését. Általuk megismerkedtem a civil szféra szélesebb körű működésével és tevékenységével, más szervezetekkel és speciális intézményekkel is. Külön köszönet illeti a magyarországi szervezetet, ahol nyári táboruk alkalmával először találkozhattam az Ulwila-módszerrel. Végül, de nem utolsósorban a legnagyobb köszönet mégis a gyerekeket illeti, hogy megmutatták, mekkora örömeiket lelik a zenében.

számára pedig szinte teljesen lehetetlen elsajátítani néha még az egészen alapvető zenei ismereteket is. A helyzetet tovább nehezíti, hogy a fogyatékkal élő gyermekek lehetőségei a zenei intézményekbe való beiratkozásban is jelentősen korlátozva vannak. Márpedig a zene és annak jótékony hatása, szerepe a lelki és testi bajok gyógyításában, valamint a zenei nevelés szerepe a kognitív képességek fejlesztésében vitathatatlan, ahogy ezt már számos kutatás eredményei is bizonyították. Magyarországon Kokas Klára kutatási eredményei a legismertebbek ezen a téren, melyeket Képességfejlesztés zenei neveléssel c. könyvében összegzett. (Kokas 1972, 115–117) A zene gyógyító, nyugtató, serkentő hatását már több ezer évvel ezelőtt ismerték és tudatosan alkalmazták is az indiai, a görög és más népek bölcsei. A természeti népek ma is termékenységi táncot járnak, munka- és harci dalokkal biztatják magukat, az anyák pedig világszerte énekelve ringatják gyermekeiket. (Campbell 2008, 164)

A zeneterápiát a művészeti terápiákhoz soroljuk. E módszer a zenét, a zene elemeit (hang, ritmus, dallam, harmónia) használja annak érdekében, hogy a kommunikációt, az emberi kapcsolatokat, a mozgást, az önkifejezést fejleszteni tudja. (Zeleiová 2007, 27) Teszi mindezt azért, hogy erősítse az egyén képességeit, visszaállítsa sérült funkcióit, ezáltal életminőségét javítsa: „A művészet gyógyszer, gyógyító erő, az öngyógyítás egyik legfontosabb eszköze, módja. Mi másért jöttek volna létre a különböző művészeti ágak az emberiség hajnalán, ha nem a testi és a lelki bajok csökkentésére.”²

A fogyatékkal élő gyermekek számára a zenei foglalkozások lehetőségei leginkább a speciális oktatási intézmények, illetve civil szervezetek által biztosított zeneterápiás foglalkozásokra, azaz a zene terápiás céllal való alkalmazására korlátozódtak, mellőzve így zenei ismeretek elsajátítását, a zenetanulást. (Sacks 2009, 312) A címben említett Ulwila-módszer az első olyan zenepedagógiai módszer, amelyet fogyatékos gyermekek zenetanítására fejlesztettek ki, ezzel biztosítva a lehetőséget, hogy a zene és a zenetanulás valóban mindenki számára elérhető legyen. A tanulmány célja bemutatni ezt a rendkívüli és egyedi módszert, összefoglalva annak alapismereteit és alkalmazásának lehetőségeit. Mivel a módszer Szlovákiában eddig ismeretlen, kutatásunkban a külföldi, leginkább magyar és német szakirodalom felhasználásával gyűjtöttünk adatokat, valamint megfigyelés céljából felkerestünk olyan magyarországi civil szervezeteket, amelyek a módszert rendszeresen alkalmazzák. A szakirodalomból nyert információkat tehát kiegészítettük saját tapasztalatainkkal és élményeinkkel, így alkotva egy teljes, minden részletére kiterjedő képet az Ulwila, vagyis a színes kotta módszerről.

2 Vizi E. Szilveszter: http://www.beszed.hu/szabo_eva_a_Muveszetterapiak_es_a_szocialis_munka_lehetseges_kapcsolata Letöltve: 2011. 06. 27.

A kutatás tárgya, célja és alkalmazott módszerei

A kutatásunk tárgyát tehát az Ulwila, vagyis a színes kotta módszer képezi. A módszer Magyarországon már hosszú ideje ismert és használt a zenepedagógiában és -terápiában egyaránt, leginkább fogyatékos gyermekekkel való foglalkozások alkalmával. Több civil szervezet és speciális iskola is rendszeresen alkalmazza. Szlovákiában a módszer viszont teljesen ismeretlen, szlovákiai és cseh civil szervezetekben végzett önkéntes munkánk során szerzett tapasztalataink alapján tudtuk meg, hogy a módszerről még csak nem is hallottak eddig. A módszer megemlítése során viszont több zenetanár és civil szervezet is felfigyelt a módszer adta lehetőségekre, és kifejezték igényüket a módszer részletesebb megismerésére. Kutatásunkban tehát inspiráció és motiváció volt az a tény, hogy a módszer bemutatásával a szlovákiai zenepedagógiai és zeneoterápiás ismereteket új információkkal, lehetőségekkel gazdagíthatjuk, melyekből iskolai intézmények, pedagógusok és civil szervezetek egyaránt meríteni tudnak, ezzel is javítva a zeneoktatás és a fogyatékkal élők zenei jellegű foglalkozásainak minőségét. Kutatásunk tehát arra irányul, hogy összegyűjtsük, összegezzük és bemutassuk a módszerrel és annak alkalmazásával kapcsolatos elméleti és gyakorlati ismereteket.

Kutatásunk elsődleges célja megismerni az Ulwila-módszert, annak módszertani és zenepedagógiai alapjait, alkalmazására vonatkozó instrukcióit, felkutatni a módszerről közzétett publikációkat és kiadványokat. Kutatásunk célja továbbá az összegyűjtött információkat feldolgozni, összegezni és bemutatni, így nyújtva egy egységes tájékoztatást és képet a módszerről.

Kutatásunkban alapvetően a módszerrel kapcsolatos magyar és idegen nyelvű szakirodalomra támaszkodtunk, azok áttekintésére, tanulmányozására. Ezek alapján a kompiláció módszerét alkalmaztuk, az összegyűjtött információkat elemeztük és osztályoztuk módszertani és zenepedagógiai szempontból. A módszerről megjelent publikációk száma magyar nyelven is nagyon kevés, a Down Alapítvány által kiadott kézikönyv mellett csupán néhány online cikk foglalkozik a témával, melyeket azok a civil szervezetek közölnek saját honlapjukon, amelyek zenés foglalkozásaik keretein belül alkalmazzák a módszert. Az információk pontosítása és hitelesítése érdekében minden adatot a módszer hivatalos németországi honlapján közzétett információkkal összevetve értelmeztünk. Az irodalmi áttekintés módszerét természetesen kiegészítettük a megfigyelés módszerével, hogy gyakorlati ismereteket is szerevezve teljes képet tudjunk kialakítani a módszerről. Megfigyelésünket a Magyar Williams Szindróma Társaság tette lehetővé évközi foglalkozásai és nyári táborainak látogatásai révén a 2011-es és 2012-es években, melyeken önkéntesként, a fogyatékos gyermekek segítőiként volt alkalmunk részt venni.

Kutatási eredmények az Ulwila-módszerről

Az Ulwila-módszer kidolgozója és névadója Heinrich Ullrich német zenetanár és gyógypedagógus. Ullrich a németországi Frankenthal város gyógypedagógiai iskolájának vezetőjeként az iskola pedagógiai programjába a zenét és a zenei nevelést tette első helyre. A speciális program keretében a tanulók közös reggeli énekléssel és tánccal kezdenek minden napot. Ezután a nap hátralévő részében a diákoknak további két zenés foglalkozásuk van. A zenekari próba még ezeken felül következik. Egyedi zenepedagógiai módszerét az értelmi fogyatékos gyerekek zeneoktatására fejlesztette ki, melyben szembeszáll azzal az általános nézettel, miszerint az értelmi fogyatékos gyermekek nem képesek dallamhangszeren játszani ill. több versszakos dalokat megtanulni. (Ullrich-Vető 1991, 20) Módszerét egyetemi tanárával, Wilberttel együtt dolgozta ki – innen a módszer elnevezése, Ullrich és Wilbert neveinek kezdőbetűiből: Ul-Wi-la.

Ullrich a zenei nevelés hét alapterületére épít módszerében, melyek a következők:

- éneklés,
- zenehallgatás,
- hangszeres zenélés,
- zenére mozgás, tánc,
- zeneszerzés,
- improvizáció,
- hangszerek készítése.

A hét alapterület magában foglal tehát minden olyan tevékenységet, ami a zenével, a zenei neveléssel kapcsolatos. A módszer további sajátossága a speciális, színes kottázási rendszer és az ehhez tartozó speciális hangszerek. A kottázás alapja, hogy a hangokat nem vonalrendszerben ábrázolja, mert az az értelmileg akadályozott gyermekek többségének áttekinthetetlen. Ullrich összeállította a színes kottarendszert, melyben a hangok magasságát az egyes színek jelölik, a színek a hangokkal párhuzamosan mélyülnek. Az egyes hangok kottában jelölt színei a következők:

A hang „abc-s” elnevezése	A hangot jelölő szín
C	Fekete
D	Barna
E	Kék
F	Zöld
G	Piros
A	Narancssárga
H	Citromsárga

1. táblázat: Az Ulwila-hangok színei

A színes hangjegyek közepén kis fehér vagy fekete pontok segítségével még két oktávot lehet leírni; a magasabb oktáv hangjait egy fehér, az alacsonyabb oktáv hangjait egy fekete színű belső körrel jelöli. A módszer lehetőséget ad a módosított hangok jelölésére is, ezt színekombinációkkal jelöli, pl. egy színes körrel, melynek egyik fele zöld (F hang), másik fele piros (G hang), így jelölve a „fisz” hangot. A kottarendszer nem alkalmaz kulcsokat, az egyes hangokat fekvésük szempontjából relatív módon kottázza le. A hangok és szünetek hosszúságát, illetve a ritmust alapvető geometriai formákkal, valamint az arányos körök számával jelöli, ahogy azt a következő táblázat mutatja:

Ritmusérték	A ritmusértéket jelölő forma
Negyed hang	
Fél hang	
Pontozott fél hang	
Egész hang	
Nyolcad hang	
Tizenhatod	

2. táblázat: Az Ulwila-ritmusértékek jelölése

Minden negyed hangot tehát egy színes kör jelöl, a nyolcad hangok jele a jobbra nyitott félkör, melyekből kettőt játszunk egy ütésre. A még rövidebb hangokat vonásokkal, téglalap alakkal jelöljük, ezek a tizenhatodok, melyekből négyet játszunk egy mérőütésre. Minden hang pedig, amely tovább tart, mint egy negyed hang, karikákból, félkörökből és vonáshangokból áll össze – így egy kör és félkör összekapcsolásával pontozott negyed, három karika összekapcsolásával pontozott fél hangot kapunk. A szüneteket negyed szünetenként egy színezetlen hatszög vagy karika jelöli, a nyolcadokat felezett üres hatszög vagy félkör. Az ütemvonalak helyett hangsúlyjeleket használ a hangsúlyos hang fölé helyezve.

Az Ulwila kottázási módszer alapvető jelöléseit a hangok magasságára és hosszúságára vonatkozóan a Melléklet 1. számú ábrája foglalja össze.

Ezt a kottázási módszert követve készülnek az Ulwila-kották és -partitúrák, melyekre néhány példát a Melléklet 2. és 4. ábrái szemléltetnek. A Melléklet 3. és 5. ábrái pedig az előbbi kottaképek hagyományos kottázási formáját szemléltetik, melyek alapján értelmezhetjük, elemezhetjük és összehasonlíthatjuk a kottaképeket. A speciális kották lényege, hogy nem igényelnek komplex gondolkodásmódot, sőt még a színek nevének ismeretét sem, csak a színek azonosításának képességét, valamint a ritmusérzékeléshez a hangsúlyok

perioditásának megérzését, minimális motorikus képességet. Módszertanilag tehát a kotta alkalmazása megvalósítható minden olyan esetben, amikor a gyermek nem képes a kottaolvasás ismereteit elsajátítani. Az Ábra 2. egy nagyon egyszerű német gyermekdal kottaképe, mely a legegyszerűbb, két hang terjedelmű dalok közé tartozik, mely esetében a hagyományos képpel való összehasonlítás során felfedezhetőek egyszerűsítés miatt alkalmazott módosítások. A legegyszerűbb magyar és szlovák gyermekdalok szintén ezt a hangterjedelmet veszik alapul, tehát a bemutatott minta alapján könnyedén elkészíthetőek a *Zsipp-zsupp*; *Csiga-biga, told ki szarvadat*; *Én kis kertem kerteltem*; *Szólj, szólj* és más dalok kottaképei. Az Ábra 4. egy többszólamú partitúrát mutat be, a dalrészlet az ismert *Morning has come* című *Cat Stevens*-dal első két sora, mely a 4. számú ábrán német nyelven színes kotta módszerrel leírva, az 5. számú ábrán hagyományos módon lekottázva látható. Az első képen a fő szólam mellett, mely alatt látható a szöveg, található még 3 kísérő szólam, tehát összességében egy négyszólamú partitúra láthatunk. Az előző példához képest ez minden tekintetben egy nehezebb mű, melyben hangterjedelem szempontjából megtalálható mind a 7 hang, tehát a teljes dúr hangsor, továbbá fekete és fehér kis körökkel jelölve az alsó és felső oktáv hangjai. A partitúra nem szab határokat az előadásmóddal kapcsolatosan, tehát a dal többféleképp is előadható: csak instrumentális változatban különböző hangszerekkel, énekelve hangszeres kísérettel, egy-egy kísérőszólam kihagyható illetve megduplázható. A bemutatott partitúra tehát rugalmasan alkalmazható az egyéni képességekhez mérten. Módszertanilag a többszólamú kamarajáték természetesen egy jóval komplexebb, bonyolultabb feladat, melyet hosszú felkészülés kell, hogy megelőzzön, fokozatosan bevezetve az egy-, illetve több kísérőszólam megszólaltatását.

A színes kottákban való eligazodást segíti továbbá, hogy a megfelelő hangmagasságokhoz tartozó színek megjelenjenek a speciális hangszereken is. Heinrich Ulrich a hangszereket hosszú évek kísérletezésével fejlesztette ki és maga építette meg, mindig ügyelvén arra, hogy egyszerűek és könnyen áttekinthetőek legyenek. (Vető–Ulrich 1997, 14) Fontos szempont volt, hogy a hangszerek többnyire fából készüljenek, hangjuk, zengésük szép és élvezetes legyen. Jelenleg a leggyakrabban alkalmazott hangszerek a következők:

- fúvós hangszerek: pánsípszerű sípok, furulya,
- húros hangszerek: szólócitera, akkordlant, akkordcitera, egyhúros basszus citerák,
- ütőhangszerek: metallofon, xilofon, asztali harangjáték, tubafon, basszus xilofon, dobok, cintányér, triangulum, és végül, de nem utolsó sorban ugyanez a kottarendszer alkalmas arra is, hogy zongorát tanítsunk vele.

A fúvós hangszerek furulya-fejű, szorosan összeilleszthető sípokból állnak, a pánsíphoz hasonlítanak. Az alul nyitott sípok magas hangfekvésűek, s főként ezek játsszák a dallamot. Az alul zárt sípok középmagas, a hasonló felépítésű szájharmonikasípok pedig mély hangfekvésűek. A különböző méretű, egyhúros gitár és tízhúros citera is alkalmas a dallam, vagy kísérszólamok játsszására, az akkordciterák és az akkordlant előre kijelölt akkordjai pedig a kíséretet szolgáltatják. A nagybögő két húrján a basszus szólam játszható. Minden fúvós és pengetős hangszeren lehet C-dúrban diatonikusan és kromatikusan játszani. A módszer megengedi más hangszerekkel való közös muzsikálást is, felhasználhatjuk pl. az Orff-féle hangszercsaládot, vagy más saját készítésű ill. átépített, módosított hangszereket, pl. áthangolt gitárokat.

Az Ulwila-kézikönyvben a dalanyag hagyományosan lekottázva található, a partitúrákat a munkafüzetek segítségével több verzióban készíthetjük el a gyermekek számától és egyéni képességüktől függően. Ebben a kézikönyv semmiféle megkötést nem közöl, tehát ugyanazt a dalt többször is feldolgozhatjuk, a fokozatosság elvét követve előbb egyszerűen, majd fokozatosan bonyolítva, míg eljutunk a többszólamú kamarazenélésig. A hangszerelés terén is szabad kezdet ad a kézikönyv, ezzel biztosítva, hogy a gyermekeknek a megfelelő nehézségi szintű hangszert választhassuk, valamint lehetőséget ad akár más, saját hangszerekkel való kísérletezésre is. A lehetőségek tárháza így szinte végtelen, a határokat mindig a gyermekek egyéni szintje határozzák meg.

Mindezen felül minden esetben érdemes figyelembe venni, milyen kompetencia fejlesztésére helyezzük a hangsúlyt, a zenei tevékenységet mindig ennek megfelelően tervezzük meg. Ha például a szociális kompetencia és a kommunikáció területére fókuszálunk, akkor érdemes minél több szólamot, hangszert és gyermeket bevonni, akár egyszerű kíséretnek formájában, így fejlesztve a társas kapcsolatok kialakítását. Ha a mozgás ill. finommotoros mozgás fejlesztése a cél, akkor érdemes olyan hangszerekkel dolgozni, melynek megszólaltatása koordinált mozgást igényel, mint pl. citera, gitár. Ha a verbális és nonverbális kommunikáció területére összpontosítanánk figyelmünket, akkor minden esetben énekesző legyen az muzsikálás alapja, melyet csak egyszerű kísérettel segítünk. A célnak megfelelő zenei tevékenység összeállítása tehát a foglalkoztató, a pedagógus feladata, a kézikönyv csak útmutató.

A sérült gyermekekkel való munka során hatványozottan igazodni kell a gyermek egyéni képességeihez és értelmi szintjéhez, tehát a gyermekanyag variabilitásához rugalmasan alkalmazkodva tudunk csak hatékonyan dolgozni. A tevékenységek pontos, előre összeállított, tervszerű munkát igényelnek, melyek során a foglalkozást vezető személyen kívül nagyon fontos szerepe van

a segítőknek. A segítők azok az önkéntesek, akik a gyermekek munkáját segítik a foglalkozások során. Segítik a hangszer megszólaltatást, a kottakép követését és a közös muzsikálást.

Az Ulwila német módszert Vető Anna gyógypedagógus adaptálta magyarra 1991-ben, ezzel Magyarországon is megkezdődhetett az értelmileg sérült gyermekek zeneoktatása.³ Vető Heinrich Ullrich segítségével hozta létre a módszer magyar adaptációját, melyben mérlegelték és megfontolták a lehetőségeket, feltételeket, a fokozatosan nehezedő feladatot jelentő dalok listáját és azok hagyományos kottáinak átírását Ulwila-rendszerűvé, a zenekari partitúrák elkészítését, és az egyéni oktatás és a zenekarépítés legfontosabb szempontjait és lépéseit. Az első kísérleti csoporttal végzett munka során hamar megmutakoztak a lehetőségek, Vető Anna és a zeneoktatásba bevont egyetemi hallgatók egyre nagyobb tapasztalatra tettek szert. Elsősorban a gyógypedagógusok körében keltett nagy érdeklődést. Egyre sürgetőbb igény jelentkezett a tanári kézikönyvre, melyet Vető Anna Heinrich Ullrich segítségével el is készített. Vető Anna segítségére voltak még főiskolai tanára, Urbán Károlyné módszertani útmutatásokkal, és Kövics Zoltán a dalok kiválasztásával és átírásával. A kézikönyvet 1997-ben adta ki a magyarországi Down Alapítvány H. Ullrich és A. Vető: *ULWILA Színeskotta - Tanári kézikönyv zeneoktatáshoz* címmel (Down Alapítvány Kiadó, Budapest, 1997). Ez a rendhagyó tanári kézikönyv azon pedagógusok, zenetanárok, gyógypedagógusok, óvónők, pszichológusok és szülők számára készült, akik az Ulwila-módszerrel szeretnének zenélni és zenét tanítani.

A kurzus része a kézikönyv és a hozzá tartozó kottafüzetek. A kurzus első lépése az alapkurzus, mely a kézikönyv mellett hat füzetbe osztott kottaanyagot tartalmaz, erre épül a haladó kurzus, mely klasszikus zenedarabok átírataiból áll. (Vető–Ullrich 1997, 13) Az alapkurzus kezdetben egyetlen hangot tartalmazó dalokból, pontosabban mondókákból áll, amelyhez fokozatosan adódnak az újabb hangok és ritmusok. A dalok egyre nehezednek, közben belép a kíséret, a végén pedig a kottaanyag eljut a többszólamú zenedarabokig. A kézikönyv klasszikus kottaképből vázolja a dalokat, a színes kottákat pedig a kézikönyvhöz tartozó kottafüzetekben lehet elkészíteni, a köröket a tanár vagy a gyermekek is kiszínezhetik. A dalok egyszerű kottaképe lehetőséget biztosít a tetszőleges hangszerelésre is, így az egyes dalok több változatban is elhangozhatnak.

Mint ahogyan a kottaanyag, úgy a zenetanulás és a hangszeres játék is igen apró lépésenként halad a fokozatosság elvét követve, alkalmazkodva a tanulók fejlettségi szintjéhez és haladási tempójához. Első lépésként a színek azonosítására fókuszál, majd a szünetek és hanghosszok megtanulására. Új dalok tanulása esetén a dalok éneklésével, a szöveg megismerésével kezd, ezután következik a hangszeres játék, többszólamúság esetén az egyes szólamok elsajátítása, végül az összejátszás. A zeneoktatást mindig összeköti a ritmusérzék fejlesztésével, figyelemfelkeltő játékokkal, zenehallgatással és tánccal. A kézikönyvben

3 http://www.beszed.hu/szabo_eva_a_Muveszetterapiak_es_a_szocialis_munka_lehetseges_kapcsolata. Letöltve: 2011. 06. 27.

szerepel a dal kottaképe és szövege, többszólamúság esetén a partitúra, az újdonság, vagyis az új tananyag ismertetése, melyeket módszertani javaslatok és további gyakorlatok egészítenek ki.

A módszer alkalmazásának lehetőségei a mai tapasztalatok alapján azonban messze túlmutatnak a fogyatékos gyermekek zenei képzésének lehetőségein. Heinrich Ullrich ugyanis kifejlesztette az Ulwila-kottáról hagyományos kottára való áttérés módszerét is, gondolva a jobb képességűekre, illetve azokra, akik a zenét kisgyermekként megkedvelve tovább szeretnék lépni. Ullrich tapasztalatai szerint (Vető–Ullrich 1997, 10) a színes kottából már játszani tudók könnyebben sajátítják el a hagyományos ötvonalas kottaképet, mint azok, akiknek kezdőként kell megbirkózniuk vele. Egyszerűsége miatt az Ulwila-módszer tehát a zenélni nem tudó, de arra vágyó ép gyermekek, bölcsődés és óvodás korú gyermekek, továbbá felnőttek, idősek esetében idősek otthonában is sikerrel alkalmazható, és az aktív zeneterápia is lehetővé válik segítségével. Ezzel a módszerrel közösségek és családok zenélhetnek együtt, hogy a zene ne arisztokratikus kiváltság, hanem mindenki számára elérhető legyen, hogy valóra válhassanak Kodály már említett szavai: „Legyen a zene mindenkié!”

A módszer alkalmazásának lehetőségeinél kiemelten fontos megemlíteni, hogy színes kotta alapján való egyéni, illetve közös zenélés egyszerűen beépíthető az óvodai zenés jellegű edukációs tevékenységekbe, illetve az alapiskolai zenei nevelés tanórák menetébe. A módszer alkalmazása több szempontból is indokolt lehet. Egyrészt nehezen elvárható az óvodás vagy alsó tagozatos gyermekektől, hogy zeneiskolai tanulmányok végzése nélkül elegendő zenei írás-olvasás képességekkel rendelkezzenek kottaolvasás vagy hangszeren való játszás tekintetében. Továbbá a zenei nevelés órák száma az évek alatt egyre csökken, sok esetben már csak heti egy, vagy kéthetente egy zeneórát tudnak biztosítani az iskolák. Könnyen belátható tény, hogy ilyen rövid időtartamban nehéz is lenne a gyermekekkel megtanítani annyi zeneelméleti ismeretet, hogy magabiztosan olvassanak egy- vagy többszólamú kottákat, partitúrákat. Ezáltal korlátozva van minden olyan lehetőség, ami a hangszeres zene, illetve kamarazene beiktatását jelenti az általános iskolai, valamint óvodai zenés tevékenységekbe. A módszer segítségével a pedagógus egyszerű és érdekes módon tudja bevezetni a gyermekeket a zene, az aktív hangszeres zene és a kamarazene világába. Másrészt a módszer jótékony és fejlesztő hatásai túlmutatnak az elméleti zenei ismeretszerzésen, mivel egyszerűsége és érdekessége miatt élvezetes és újszerű módját biztosítja a zenei tevékenységekkel egybekötött fejlesztő foglalkozások megvalósításának, melynek célja lehet a kulcskompetenciák fejlesztése, vagy más edukációs jellegű tevékenység. Kisebb korcsoport esetében összeköthető például a színek vagy a számok tanulásával, mozgáskoordináció-fejlesztéssel, továbbá óvó vagy kisiskolás korcsoportban is jótékony hatással bír az esztétikai érzék, zenei ízlés formálására, valamint a közös zenélés fejlesztő hatása a gyermekek szociális kompetenciájára, vagyis a társas kapcsolatokra nézve.

A szlovákiai zeneoktatás több különbséget mutat a magyarországihoz képest, melyek még inkább indokolják a módszer alkalmazását: a legfontosabb különbség a két ország zenei képzésében, hogy Szlovákiában nem a Kodály-módszer alapján történik a zeneoktatás az iskolákban, sőt sok esetben még a zeneiskolákban sem. Így tehát a Kodály-féle relatív szolmizáció, a ritmusértékek szótagolása („tá-ti”), a zene írás-olvasás alapkészségei az alapszintű zenei képzésben ismeretlenek a gyermekek számára. Ezzel pedig jelentősen korlátozva vannak a heti egy órában megvalósítható aktív muzsikálás lehetőségei. Ezeket a tényeket figyelembe véve a módszer alkalmazása akár az óvodai zenei jellegű edukációs tevékenységek, vagy az iskolai zenei nevelés órák keretén belül hatványozottan indokolt, bevezetése mindenképp új lehetőségeket biztosíthatna.

Befejezés

Ma Magyarországon több civil szervezet is sikerrel alkalmazza az Ulwila színes kotta zenepedagógiai módszert, mint pl. Down Alapítvány, Magyar Williams Szindróma Társaság, Parafónia Egyesület. Több Ulwila-zenekar is létezik, Budapesten a Parafónia Egyesület támogatásával működik az egyik legmagasabb szintű zenekar, mely színpadi fellépéseket és megjelent CD-ket mondhat magáénak. A civil szféra nemzetközi összetartása és a szomszédos szervezetek szoros együttműködése ellenére a módszer máig nem ismert és nem használt Szlovákiában. Pontosán emiatt fontos, hogy a módszer minél szélesebb körben, a zenetanárok, tanítók, nevelők, óvopedagógusok, gyógypedagógusok, terapeuták és más szakemberek számára is ismertté és elérhetővé váljon, ezáltal megkezdődjön Szlovákiában is az értelmi fogyatékos, illetve más fogyatékos-sággal élő gyermekek és felnőttek szakszerű zeneoktatása. Szükség lenne tehát a módszer szlovák nyelvű adaptálására, szlovák nyelvű kézikönyv megírására, kották és partitúrák átíratainak elkészítésére, kottafüzetek összeállítására, kurzusok és előadások megvalósítására, szakmai fórumokon történő propagálására, hogy a Szlovákiában aktívan működő szervezetek és intézmények is alkalmazhassák ezt a rendkívüli és egyedi zenepedagógiai módszert.

Kutató és feltáró munkánk eredményei tehát a szlovákiai zenepedagógiai kutatás területén eddig teljesen ismeretlen terület felé fordítják a figyelmet. Eredményeink elsődleges forrásként szolgálhatnak a módszer megismerésében Szlovákiában. Kutatásunk további lépései elsősorban a módszer széles körben való bemutatása iskolai intézményekben, civil szervezeteknek és szakmai fórumokon, valamint alkalmazásának bevezetése a fogyatékkal élő gyermekek zenei jellegű foglalkozásaiba, tevékenységébe. További célunk a módszer elemeinek bevezetése Szlovákiában az óvodai zenei jellegű foglalkozásokba, valamint az általános iskola alsó tagozatos zenei nevelésébe a zenei írás-olvasás játékos megalapozásaképp.

Irodalom

Campbell, Don (2008): *Mozartűv effekt*. Praha: Eminent.

Kokas Klára (1972): *Képességfejlesztés zenei neveléssel*. Budapest: Zeneműkiadó.

Sacks, Oliver (2009): *Musicophilia. Příběhy o vlivu hudby na lidský mozek*. Praha: Dybbuk.

Sulyán Andrea (2004): Psalmus Humanus Napok. Integrált művészeti nevelés az iskolában és a családban. *Parlando. Zenepedagógiai folyóirat* [online]. 2004/6: <http://www.parlando.hu/Sulyan.htm>

Szabó Éva (2004): A művészetterápiák és a szociális munka lehetséges kapcsolata. In http://www.beszed.hu/szabo_eva_a_Muveszetterapiak_es_a_szocialis_munka_lehetseges_kapcsolata. Diplomamunka [online]. Budapest: ELTE BGGYF Kar.

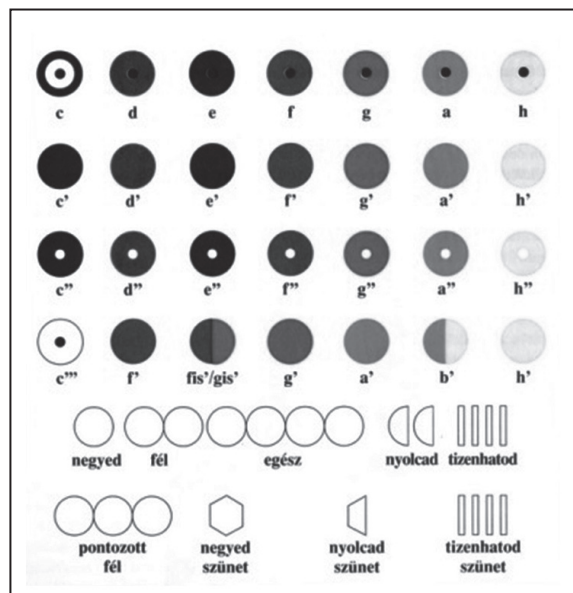
Vető Anna–Ullrich, Heinrich (1997): *ULWILA Színeskotta. Tanári kézikönyv zeneoktatáshoz*. Budapest: Down Alapítvány Kiadó.

Zeleiová, Jaroslava (2007): *Muzikoterapie. Východiská, koncepty, principy a praxe*. Praha: Portál.

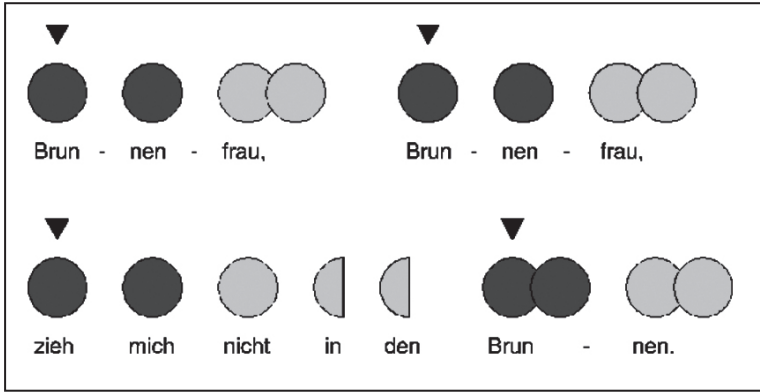
„A zene mindenkié” Egyesület [online]: www.parafonia.hu

Magyar Williams Szindróma Társaság [online]: www.williams.org.hu

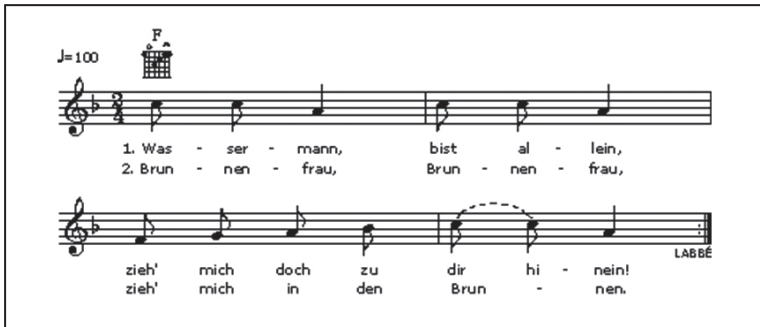
Melléklet

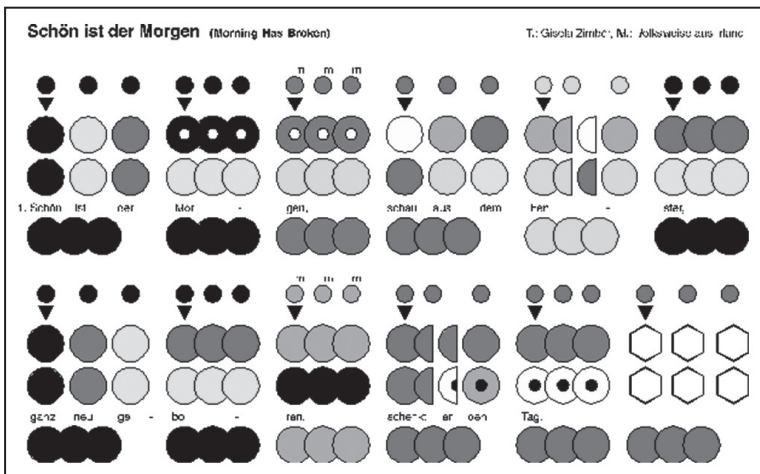
1.ábra: Ulwila-hangok

2. ábra: Ulwila-kotta 1

3. ábra: Hagymányos kotta 1

4. ábra: Ulwila-kotta 2

4 times

1. 4. Morn-ing has brok-en like the first
2. Sweet the rain's new fall, sun-lit from

C Dm G

morn-heav-ing. en. Black-bird has spo'
Like the first dew

F C Em

5. ábra: Hagymányos kotta 2